

Zbigniew Herbert

POTĘGA SMAKU

Pani
Profesor Izidorze Dąbskiej

To wcale nie wymagało wielkiego charakteru
nasza odmowa niezgoda i upór
mieliśmy odrobinę koniecznej odwagi
lecz w gruncie rzeczy była to sprawa smaku
Tak smaku

w którym są włókna duszy i chrząstki sumienia
Kto wie gdyby nas lepiej i piękniej kusząco
słano kobiety różowe płaskie, jak opłatek
lub fantastyczne twory z obrazów Hieronima Boscha
lecz piekło w tym czasie było jakie
mokry dół zaułek morderców barak
nazwany pałacem sprawiedliwości
samogonny Mefisto w leninowskiej kurtce
posyłał w teren wmuczęta Aurory
chłopców o twarzach ziemniaczanych
bardzo brzydkie dziewczyny o czerwonych rękach

Zaiste ich retoryka była aż nazbyt parcia
/Marek Tulliusz obracał się w grobie/
łańcuchy tautologii parę pojęć jak cepy
dialektyka oprawców żadnej dystynkcji w rozumowaniu
składnia pozbawiona urody koniunktywu

Tak więc estetyka może być pomocna w życiu
nie należy zaniedbywać nauki o pięknie

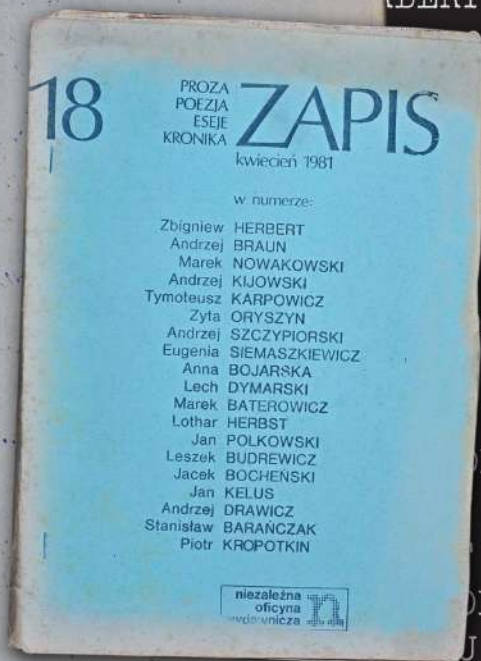
Zanim zgłosimy akces trzeba pilnie badać
kształt architektury rytm bębnow i piszczałek
kolory oficjalne nikozemny rytuał pogrzebów

Nasze oczy i uszy odmówiły posłuchowi
książęta naszych zmysłów wybrały dumne wygnanie

To wcale nie wymagało wielkiego charakteru
mieliśmy odrobinę niezbędnej odwagi
lecz w gruncie rzeczy była to sprawa smaku
Tak smaku

który każe wyjść skrzywić się wycedzić szyderstwo
choćby za to miał spaść bezcenny kapitel ciała -
głowa

Zbigniew Herbert

stowarzyszenie
wolnego słowa

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

Pan Cogito — powrót

1.

Pan Cogito
postanowił wrócić
na kamienne łono
ojczyzny

decyzja jest dramatyczna
pożałuje jej gorzko

nie może jednak dłużej
znieść zwrotów kolokwialnych
— comment allez-vous
— wie geht's
— how are you

pytania z pozoru proste
wymagają zawiłej odpowiedzi

Pan Cogito zrywa
bandaże życzliwej obojętności

przestał wierzyć w postęp
obchodzi go własna rana

wystawy obfitości
napawają go znudzeniem

przywiązał się tylko
do kolumny doryckiej
kościółka San Clemente
portretu pewnej damy
książki której nie zdążył przeczytać
i paru innych drobiazgów

a zatem wraca

Zbigniew Herbert

18

wierszy

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

Zbigniew
HERBERT

WIERSZE

17. IX.

Józefowi Czapskiemu

Moja bezbronna ojczyzna przyjmie cię najeżdźco
a droga która się, Margot, do szkoły
nie rozstąpi się w przepaść

Rzeki nazbyt leniwe nie skore do potopów
rycerze śpiący w górach będą spali dalej
więc łatwo wejdiesz nieproszony gościu

Ale synowie ziemi nocą się zgromadzą
śmieszni karbonariusze spiskowcy wolności
będą czyścili swoje muzealne bronie
przysięgali na ptaka i na dwa kolory

A potem tak jak zawsze — luny i wybuchy
malowani chłopcy bezsenni dowódcy
plecaki pełne kłęski rude pola chwały
krzepiąca wiedza że jesteśmy — sami

Moja bezbronna ojczyzna przyjmie cię najeżdźco
i da ci sążeń ziemi pod wierzbą — i spokój
by ci co po nas przyjdą uczyli się znowu
najtrudniejszego kunsztu — odpuszczania win

1

DO RZEKI

Rzeko — klepsydro wody przenośno wieczności
wstępuję w ciebie coraz bardziej inny
że mógłbym być obłokiem rybą albo skałą
a ty jesteś niezmienna jak zegar co mierzy
metamorfozy ciała i upadki ducha
powolny rozkład tkanek i miłości

ja urodzony z gliny
chcę być twoim uczniem
i poznać źródło olimpijskie serce
chłodna pochodnio szumiąca kolumno
opoko mojej wiary i rozpaczy

naucz mnie rzeko uporu i trwania
abym zasznużył w ostatniej godzinie
na odpoczynek w cieniu wielkiej delty
w świętym trójkącie początku i końca

DAWNI MISTRZOWIE

Dawni Mistrzowie
obywali się bez imion

ich sygnaturą były
białe palce Madonny

albo różowe wieże
di citta sul mare

a także sceny z życia
della Beata Umilta

roztapiali się
w sogno
miracolo
crocifissione

znajdowali schronienie
pod powieką aniołów
za pagórkami obłoków
w gęstej trawie raju

tonęli bez reszty
w złotych nieboskłonach
bez krzyku przerażenia
bez wołania o pamięć

powierzchnie ich obrazów
są gładkie jak lustro

15

Zbigniew Herbert
Raport z oblężonego
Miasta

HERBERT W DRUGIM OBIĘGU

Zbigniew
Herbert

Zbigniew **Herbert**
ARKUSZ

CO WIDZIAŁEM

Pamięci Kazimierza Moczarskiego

Widziałem proroków szarpiących przyprawione brody
widziałem szalbiery wstępujących do sekty biczowników
oprawców przebranych w baranie skóry
którzy uchodzili przed gniewem ludu
grając na fujarce

widziałem widziałem

widziałem człowieka poddanego torturom
siedział teraz bezpiecznie w gronie rodziny
opowiadał dowcipy jadł zupę
patrzyłem na jego rozchylone usta
dziąsła - dwie gałązki tarniny odarte z kory
było to nad wyraz bezwstydnie
widziałem całą nagość
całe poniżenie

potem
akademia
dużo osób kwiaty
duszno
ktoś bez przerwy mówił o wypaczeniach
myślałem o jego wypaczonych ustach

czy to ostatni akt
sztuki Anonima
płaskiej jak całun
pełnej zduszonego szlochu
i chichotu tych
którzy odsapnąwszy z ulgą
że znów się udało
po uprzątnięciu martwych rekwizytów
wolno
podnoszą

zbroczoną kurtynę

/ 1956 /

IN MEMORIAM NAGY LASZLO

Romana powleziata że właśnie Pan odszedł
tak zwykło się mówić o tych którzy zostają na zawsze
zazdrościsz Panu marmurowej twarzy

17

16
pomiędzy nami były sprawy czyste żadnego listu
wspomnień niczego co bawi oko
żadnych pierścieni dzbanów
ani lamentu kobiet
dlatego łatwo uwierzyć w nagłe uniesienie
że jest Pan teraz jak Atilla Jozef
Mickiewicz Lord Byron piękne widma
które zawsze przychodzą na umówione spotkanie

mój wdowi dotyk nie mógł się oswoić
drapieżna miłość konkretnie domagała się ofiar
nie napełnialiśmy śmiechem martwego pokoju
nie oparliśmy toki na szumiącym dębie stołu
nie piliśmy wina nie tamaliśmy losu
a przecież mieszkaliśmy razem
w hospicjum Krzyża i Róży

przestrzeń która nas dzieli jest jak całun
wieczorna mgła unosi się opada
szlachetni mają twarz wody i ziemi

nasze dalsze współzycie utoży się zapewne
more geometrico - dwie proste równoległe
pozaziemską cierpliwość i nieludzka wierność

Zbigniew
HERBERT

**RAPORT Z OBLEŻONEGO
MIASTA i inne wiersze**

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

• Klasyk historii. XIII Powieści Złoty Historiograf Polacy (Pomoc), 6-9 IX, został szejbotonary przez władze oraz centralny pras i TV. Zastąpiła się licznymi sje zmian nie przyjęli: pras. SP Jarosiński /a zawodu historyk/, minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki Mikolajczyk, prezes PAN Kostrzewski. Nie było nikogo z Wydziału Nauki KC ani z władz Poznania, spróbowało też wielu partyjnych historyków. Nie dopuszczono żadnych oficjalnych podziękowań, w tym wyrażenia wdzięczności. Jów b rmaso truda lenia O popm kach w leżna że do o niano s aby nie nk i w trząd his tylko Ada kle z ogm Wśród t rników zja nia, że ni wcielił wś ka na atmo dymnacji. M racoaniam a nia: o etyce historii PRL, wch aspektach swawskiego, o tywzych PRL mitach i stern jaoh Polski. Wygodnik "Mazn • Festiwal PRL nych w Gdansk Festival odn pierwszy co 1986 wiazk miało być normalizację zwa

Przygotujmy zatem, jakich filmów publiczność głośno nie zobaczyła. Zatrzymano m. In.: "Przypadek" Kieślowskiego, "Przebranie Bugajskiego", "Wierza rękę" Ormielewskiego. Niektórzy reżyserzy sami wycofali swoje filmy, m. In.: Komwiski "Dobry Isak", Has "Nie ciekawą historię", Róświec "Fenje parli latter", Majewski "Stona ród" i "Epitafium dla Barbary Radziwiłłowej".

PROMIENISCI

NR 4 [43] cena 15 zł

KRAKÓW 29X1984

"oddali życie, abyś ty miał tyle godności"

Józef Czajkowski, lat 48	+ 16.12.81	Katowice
Józef Giza, lat 74	+ 16.12.81	Katowice
Ryszard Gólik, lat 36	+ 16.12.81	Katowice
Ryszard Kocuzak, lat 28	+ 16.12.81	Katowice
Pojciech Wiek, lat 30	+ 16.12.81	Katowice
Zeron Zajac	+ 17.12.81	Gdańsk
Ryszard Izde	+ 17.12.81	Wrocław
Andrzej Falga, lat 20	+ 2.01.82	Katowice
St. Antoni Proszynski, lat 23	+ 2.01.82	Katowice
F. Dymka	+ 25.01.82	Poznań
Joachim Gida, lat 28	+ 2.03.82	Białą Podlaska
Jan Stawicki, lat 22	+ 2.04.82	Warszawa
Wojciech Cieliecki, lat 20	+ 3.04.82	Przemyśl
Wojciech Cieliecki	+ 3.04.82	Warszawa
Stanisław Kot	+ 3.05.82	Katowice
Mieczysław Radomski, lat 56	+ 4.05.82	Warszawa
Przemysław Wyrski, lat 19	+ 5.05.82	Poznań
Józefa Leszczyńska, lat 19	+ 18.05.82	Eraków
Józefa Leszczyńska, lat 19	+ 13.07.82	Toruń
Piotr Majchrzak, lat 67	+ 1.08.82	Lublin
Włodzisław Lisowski, lat 67	+ 31.08.82	Wrocław
Jacek Czerwinski	+ 1.09.82	Wrocław
Andrzej Trajkowski, lat 32	+ 2.09.82	Częstochowa
Mieczysław Potniak, lat 49	+ 3.09.82	Lublin
Tadeusz Wodnicki, lat 27	+ 3.09.82	Kielce
Kazimierz Mikolajczyk, lat 54	+ 5.09.82	Gdańsk
Rugotinus Wilkowiński, lat 28	+ 7.09.82	Nowa Rata
Michał Adamowicz, lat 35	+ 31.09.82	Kraków
Stanisław Bawek, lat 22	+ 13.10.82	Warszawa
Piotr Sadowski, lat 20	+ 15.11.82	Gdańsk
Bogdan Witoski, lat 36	+ 28.11.82	Puławy
Adem Bruchalski	+ 14.01.83	Wrocław
Facelina Krulik, lat 32	+ 22.02.83	Wrocław
Zeron Beszowski, lat 24	+ 1.05.83	Nowa Rata
Zeron Beszowski	+ 1.05.83	Warszawa
Ryszard Łyskowski	+ 14.05.83	Jawiszew
Ryszard Łyskowski	+ 23.07.84	Irownocław
Grzegorz Proszynski, lat 19	+ 8.02.84	
Evria Heat, lat 8		
Piotr Bartoszczyk		

literatura przemilczana **zbiornik herbert**

Zbiornik Herbert /urodzony w roku 1924/ należy do najwybitniejszych i najbardziej zranych w świecie poetów polskich. Studiował w Turynie /prawo/, Krakowie i Warszawie /filologia/. Wydał zbiory poezji: "Struna światła"/1956/, "Hermes, pies i gwiazda"/1957/, "Studium przedmiotu"/1961/, "Napis"/1969/, "Wiersze zebrane"/1971/, tom "Dramatów"/1970/, eseje literackie o kulturze kręgu Morza Śródziemnego "Barbarzyńca w ogrodzie"/1962/, tom wierszy "Pan Cogito"/1974/, "18 wierszy" - poza cenzurą /1982/, "Raport z obłożonego miasta i inne wiersze" - Oficyna Literacka /1983/. Jest laureatem nagród im. Herdera i im. Lenina.

Prezentujemy wiersze z ostatniego tomu.

Oo widzianem

Panięci Katalinierza Moczarskiego

Widzialem proroków szarpiących przygotowane trofy
widzialem szalibierzy wtopiających do sekty biczowników
oprawców przebranych w baranie skóry
którzy uchodzili przed gniewem ludu
grając na fujerce

widzialem widzianem

widzialem człowieka poddanego torturam
siedział teraz bezpiecznie w gronie rodziny
opowiadał dowcipy jadł żupe
patrzył na jego rozchyłone usta
dłubał - dwie gałgęki tarminy odarte z kory
było to ród wyraz bezwstydnego
widzialem cały nagaćć
całe poniesienie

potem
akademia
dużo osób kwiaty
duszne
ktos bez przerwy mówił o wypaczeniach
wziąłem o jego wypaczeniach ustach

czy to ostatni akt
sztuki Anonima
plaskiel jak całun
pełnej zduszonego szloch
i chichotu twch.

którzy ośnapiwszy z ulgą
że znów się udało
po uprzątnięciu martwych rekwizytów
wolno
pochoszą

zbroczona kurtyna

/1956/

17 IX

Józefowi Czapskiemu

Moja bezbronna ojczyzna przyjmie cię najchętniej
a droga którą Jaś małgosią dreptał do szkoły
nie rozstąpi się w przepaść

Rzeki nazbyt leniwe nieskore do potopów
rycerze śpiący w górach będą spali dalej
więc łatwo wejdziesz niepozorny gościu

Ale synowie ziemi nocą się zgromadzą
śmiechni kartowariuszkie spiskowicy wolności
będą czyścili swoje muzealne bronie
przysięgali na ptaka i na dwa kolory

A potem tak jak zawsze - hury i wybuchy
malowani chłopcy bezsorni dowódcy
plecak pełne kłęski rude pola chwasty
krzepiąca wiedza że jesteśmy - sami

Moja bezbronna ojczyzna przyjmie cię najchętniej
i da ci sażeń ziemi pod wierzbą - i spokoj
by ci co po nas przyjdą uczyli się znowu
najtrudniejszego kunsztu - odpuszczania win

NR 6-7

13 grudzień 1982

PROMIENISCI

Pismo o... dla synów i wnuków

Co nas czeka po 13 grudnia?

Nadzieja na demokrację? Pozory demokracji? Sytuacja jak w historyjce z "Mądrości żydowskich" o zagęszczonym mieszkaniu, do którego biedakowi radzi rabin wprowadzić jeszcze kozę, by potem - gdy tęże kozę usunie - poczuł się szczęśliwy i cieszył się wolną przestrzenią w domu?
Co nas czeka? Jesteśmy zmęczeni, smutni, nie mamy przekonania do prynców, okonów, do nowych - w miejsce zdeptyanych - stowarzyszeń i związków. Więc co?

Pan Cogito

o postawie wyprostowanej

1. W UTYCE obywatele nie chcą się bronić w mieście wybuchła epidemia instynktu samozachowawczego świątynię wolności zamieniono na pchli targ senat obraduje nad tym jak nie być senatem obywatele nie chcą się bronić uczęszczają na przyspieszone kursy padania na kolana

biernie czekają na wroga piszą wiernopoddane mowy zakopują złoto szyją nowe sztandary niewinnie białe uczą dzieci kłamać otworzyli bramy przez które wchodzi kolumna piasku poza tym jak zwykle handel i kopulacja

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

DRUGIM OBIEGU HERBERT W DRUGIM OBIEGU

Zbigniew Herbert

ZE SZCZYTU SCHODÓW

Oczywiście ci którzy stoją na szczycie schodów oni wiedzą wszystko oni wiedzą wszystko co innego my sprzątacze placów zakładnicy lepszej przyszłości którym ci ze szczytu schodów ukazują się rzadko zawsze z palcem na ustach jesteście cierpliwi żony nasze cerują niedzielną koszulę rozmawiamy o racjach żywności o piće nożnej cenie butów a w sobotę przechylamy głowę w tył i pijemy

nie jesteśmy z tych co zaciskają pięści co przetrząsają tańcuchami mówią i pytają namawiają do buntu rozgorączkowani wciąż mówią i pytają oto ich bajka - rzucim się na schody i zdobędziemy je szturmem będą się toczyć po schodach głowy tych którzy stali na szczycie i wreszcie zobaczymy co widać z tych wysokości jaką przyszłość jaką pustkę

nie pragniemy widoku toczących się głów wiemy jak łatwo odrastają głowy i zawsze na szczycie zostaje jeden albo trzech a na dół aż czarno od miotła i łopaty

czasem nam się marzy że ci ze szczytu schodów zejda nisko to znaczy do nas gdy nad gazetą zjemy chleb i rzekną - a teraz pomówmy jak człowiek z człowiekiem że nie jest prawda co wykrzykują afiszę prawdę nosimy w zaciśniętych ustach okrutna jest i nazbyt ciężka więc dźwigamy ją sami nie jesteśmy szczęśliwi chętnie zostalibyśmy tutaj

to są oczywiście marzenia mogą się spełnić albo nie spełnić więc dalej będziemy uprawiali nasz kwadrat ziemi nasz kwadrat kamienia z lekką głową papierosem za uchem i bez kropli nadziei w sercu

1956 Raport z obłąconego miasta i inne wiersze, Paryż 1983

ciąg dalszy ze strony 2

30 czerwca na poznańskiej Cytadeli odbył się oficjalny pogrzeb kilku nastu ofiar, w większości poległych żołnierzy i funkcjonariuszy UB. Innym grzebanu pokatnie na różnych cmentarzach Poznania. Wieczorem 29 czerwca w radiowym przemówieniu Józef Cyrankiewicz oświadczył, że wypadki poznańskie były wynikiem inspiracji "reakcyjnych podziemi", groził "obcięciem ręki" tym, którzy odważą się ją podnurtów" poznańskiego czwartku: robotniczego rozgoryczenia i wrogich chuli-gańskich występów, która obowiązywała... Oskarżonych dobrano... twierdzenie o chuli-gańskich p... biegłych profesorów socjolog... i Tadeusza Szczurkiewicza) p... rzeń, potwierdzając masowy... Procesy przerwał Październik - oskarżeni...

Procesy przerwał Październik - oskarżeni... w tym wypadku śledzt... Archiwum Prokuratury Wojew... Akt śledztwa i procesów nie uznano za materiał historyczny i po 10 latach zniszczone. Nie ma żadnych c... radiowych, artykuły w prasie krajowej i zagranicznej, dokumenty przechowywane w rękach prywatnych.

SYMBOL

Pomysł budowy Pomnika Ofiar Wydarzeń Czerwcowych 1956 roku zrodził się w październiku 1980 roku na zebraniu delegatów "Solidarności" regionu Wielkopolska. Na ogłoszony przez Społeczny Komitet Budowy Pomnika konkurs nadesłało 67 prac. Wybrany został projekt rzeźbiarza Andrzeja Graczyka i architektka Włodzimierza Wojciechowskiego z Poznania. Głównymi wykonawcami były załogi HCP, ZNTK i innych zakładów Wielkopolski. 19 VI 1981 r. elementy pomnika przewieziono z HCP na Plac Mickiewicza. Jednocześnie ruszył pochód, który przeszedł tą samą trasą, co manifestanci w 1956 r. Pomnik został odsłonięty w XXV rocznicę "czarnego czwartku", 28 VI o godz. 10 rano, na sygnał z syren fabrycznych. Wielka manifestacja, która odbyła się wówczas na placu Mickiewicza, była kulminacyjnym punktem uroczystości rocznicowych. W tych dniach odsłonięto też tablice upamiętniające Czerwiec: przed zajezdnią WPK, przy bramie ZNTK, na dawnym wydziale W-3 HCP, przed bramą główną HCP, na frontonie szpitala im. F.Raszei, gdzie ratowano ofiary wydarzeń, a także tablicę ku czci Romka Strzałkowskiego przy ulicy nazywanej odąd jego imieniem. Przemianowano także fragment ul. Dzierżyńskiego na ul. 28 Czerwca 1956.

W ramach obchodów kowe poświęcone wydarzone konkurs na wsporolikowano dwie książki

ciąg dalszy ze strony 4

w którym tak pod ręką na Mec. Juliusz Wójcicki: "Dziwię się, że dotychczas nie powstał człowiek, który by łania tłumy było jego oburzenia. Narod wiedział o obronie przyjęli postaw na pierwszym procesie G.K. przekleństwem sprawiedliwie nien jestem Narodowi Polakbotnikom Poznania".

Obroncy w procesach po gdy działali pod wpływem Przed sądem wystąpili: prof. J. Prof. Chałasiński, autorystożomów z świadkami, jego przed Zamkiem miał wielką wżwaną z nastrojem religijnymrownień chłopca, który z jej pod jego wpływem jednostki z go charakteru swoich czynów. Oskarżyciele, zdając sobie spnia koncepcji obrony. Opinia oskarżonych. Najistotniejsze byżonych przed najwyższym wym

W "procesie trzech" 8 paźd tyownicza i Srokę na 4 i pół r Najwyższy 15 stycznia 1957 utr W "procesie dziewięciu" (pra i Wierzbicki - po 6 lat, Pocztywo wieszeniu, Olejniczaka i Suwarta kazał sprawę do ponownego rozp W "procesie dziesięciu" wyro 22 października, a wówczas zarza już nie wznowiono: w posiedzeni śledztwa. I w tym wypadku śledzt

Archiwum Prokuratury Wojew... Akt śledztwa i procesów nie uznano za materiał historyczny i po 10 latach zniszczone. Nie ma żadnych c... radiowych, artykuły w prasie krajowej i zagranicznej, dokumenty przechowywane w rękach prywatnych.

dycznych, otwarto wystawę fotograficzną Nowy" wystąpił ze wspaniałym "Oskarżony - Czerwiec 1956".

POMNIK DZISIAJ

Po 13 Grudnia Pomnik Ofiar Czerwca obdną z niewielu posierpniowych zdołczy, lęgły zagładzie. Zmieniła się jednak atmosfera Pomnika. Otoczony został patrolami, w który i magnetofon z informacjami, wygas Dla wielu poznaniaków przyjęcie tutaj bszym odruchem, naturalną potrzebą. To w Pomnikiem w początkach stanu wojennego się ludzie, którzy utracili ze sobą kontakt, jawiali się i szybko znikały odręcznie na niewielkich kartkach listy internowanych, dzieł literatury narodowej i hasła świadczące niu "Solidarności". Mimo że Pomnik był d pilnowany przez uzbrojonych zomowców i wany z kamery ulicznej, kilkakrotnie udało si na nim datę "1981" i słowa "Boże", "Solidar Pierwsza manifestacja pod Pomnikiem oc 17 grudnia 1981 r. na wiadomości o tragedii ni "Wujek", potem 13-go każde

17 grudnia 1981 r. na wiadomości o tragedii ni "Wujek", potem 13-go każde

28 VI 1981 r.

Numer specjalny

TZR NSZZ "S" REGIONU WIELKOPOLSKA TYGODNIK MAZOWISZE

ZOBYWNIANIE HISTORII

Prof. trydziestu laty przetrzamani zaskak w Poznaniu przez barierę obłąkowania. Zaskakanie - zazwyczaj się wyraża tym, że przetrzani nie powiodła się wyprawa do... trydziestu laty przetrzamani zaskak w Poznaniu przez barierę obłąkowania. Zaskakanie - zazwyczaj się wyraża tym, że przetrzani nie powiodła się wyprawa do... trydziestu laty przetrzamani zaskak w Poznaniu przez barierę obłąkowania. Zaskakanie - zazwyczaj się wyraża tym, że przetrzani nie powiodła się wyprawa do...

Ważnym etapem było... W tym czasie, jakoś można określić... W tym czasie, jakoś można określić... W tym czasie, jakoś można określić...

POZNAŃSKI CZERWIEC 1956

Ważnym etapem było... W tym czasie, jakoś można określić... W tym czasie, jakoś można określić...

NARASTANIE BUNTU

Ważnym etapem było... W tym czasie, jakoś można określić... W tym czasie, jakoś można określić...

APEL POLEGLYCH

LISTA OFIAR CZERWCA 1956 R. W POZNANIU

- 1. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
2. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
3. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
4. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
5. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
6. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
7. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
8. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
9. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
10. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
11. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
12. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
13. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
14. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
15. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
16. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
17. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
18. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
19. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
20. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
21. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
22. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
23. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
24. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
25. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
26. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
27. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
28. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
29. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
30. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
31. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
32. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
33. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
34. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
35. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
36. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
37. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
38. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
39. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
40. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
41. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
42. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
43. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
44. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
45. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
46. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
47. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
48. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
49. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
50. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
51. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
52. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
53. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
54. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
55. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
56. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
57. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
58. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
59. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
60. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
61. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
62. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
63. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
64. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
65. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
66. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
67. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
68. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
69. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
70. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
71. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
72. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
73. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
74. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
75. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
76. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
77. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
78. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
79. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
80. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
81. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
82. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
83. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
84. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
85. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
86. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
87. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
88. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
89. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
90. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
91. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
92. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
93. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
94. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
95. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
96. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
97. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
98. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
99. Bronisław Głowacki (ur. 1913)
100. Bronisław Głowacki (ur. 1913)

Ważnym etapem było... W tym czasie, jakoś można określić... W tym czasie, jakoś można określić...

Ważnym etapem było... W tym czasie, jakoś można określić... W tym czasie, jakoś można określić...

Ważnym etapem było... W tym czasie, jakoś można określić... W tym czasie, jakoś można określić...

HERBERT W DRUGIM OBIEGIE

Ważnym etapem było... W tym czasie, jakoś można określić... W tym czasie, jakoś można określić...

SPIS TREŚCI

RAPORT Z OBLĘŻONEGO MIASTA	1
MEDYTACJE O WOJNIE	2
NOC GENERALÓW	11
WIOSNA 1982	25
NOTATNIK	25
JAK RATOWAĆ OŚWIATĘ	29
STRAJK NAUCZYCIELSKI W LUBLINIE	35
PO CO KLAMCA KLAMIE	37
BOJKOT	39
"WYZWOLENIE" DEJMKA	41
"ZIEMIA ULRO" Z PERSPEKTYWY GOMBROWICZA	45
"KONIEC ŚWIATA SZWOLEŻERÓW"	48
PRZEGLĄD PRASY EMIGRACYJNEJ	50
PROZA WIĘZIENNA	60
NOWE KSIĄŻKI	61

WYDAWNICTWO
SPOŁECZNE

kos

RAPORT Z OBLĘŻONEGO MIASTA

Zbyt stary żeby nosić broń i walczyć jak inni -
wyznaczone mi z łaski poślednia rolę kronikarza
zapisuje - niewiadomo dla kogo - dzieje oblężenia
mam tyć scisły ale nie wiem kiedy zaczął się najazd
przed dwustu laty w grudniu września może wczorajko święcie
wszyscy chorują tutaj na zanik poczucia czasu

pozostało nam tylko miejsce przywiązanie do miejsca
jeszcze drierfymy ruiny świątyni widna ogrodów i domów
jesli strażymy ruiny nie porostanie nic

piszę tak jak potrafię w rytmie nieskończonych tygodni
poniedziałek: magazyny puste jednostka oblegowa stał się jeden szokur
wtorek: burmistrza zamordowany przez niewiadomych sprawców
środa: rozmowy o zawieszeniu broni nieprzyjaciel internował postów
nie znamy ich miejsca pobytu czytają miejsca kaźni
czwartek: po burzliwym sebraniu odrzucono większość głosów
wniosek kupców korzennych o bezwarunkowej kapitulacji
piątek: początek dżumy sobota: popełnił samobójstwo
N.N. niezłomy obrońca niedziela: nie ma wody odparliśmy
szturm przy bramie wschodniej zwanej Bramą Przyjaciela

wiem to monotonne to wszystko nikogo nie zdola poruszyć

unikam komentarzy emocje trzymam w karchach piasek o faktach
podobno tylko one cenione są na obcych rynkach
ale z niejaka dumą pragnę donieść światu
że wyhodowaliśmy dzięki wojnie nowa odmianę dzieci
nasze dzieci nie lubia bajek bawia się w zabijanie
na jawie i we śnie marza o zupie chlebie i kości
zupełnie jak psy i koty

wieczorem lubię wędrować po rubieżach Miasta
wzdłuż granic naszej niepewnej wolności patrzę z góry
na mrowie wojsk ich światła słucham hałasu bebnów barbarzyńskich wreszcie
doprawdy niepojęte że Miasto jeszcze się broni
oblężenie trwa długo wrogowie muszą się zmieniać
nie ich nie łączy poza pragnieniem naszej zagłady
gdy jedne hordy odchodzą zjawiają się natychmiast inne
Goci Tatarzy Szwedzi hufce Cesarza pułki Przenienienia Pańskiego
kto ich policzy
kolory sztandarów zmierzają się jak las na horyzoncie
od delikatnej ptasiej ściółki na wiosnę przez zielen czerwień do zimowej
szerebi

tedy wieczorem uwolniony od faktów mogę pomyśleć
o sprawach dawnych dalekich na przykład o naszych
sprzymierzeńcach za morzem wiem wędrująca szeregowa
sła worki maki otuchy tłuszcz i dobre rady
nie wiedza nawet że nas zdradzili ich ojcowie
nasi byli alianci z czasów drugiej Apokalipsy
synowie są bez winy zasługują na wdzięczność więc jesteśmy wdzięczni
nie przeżyli długiego jak wieczność oblężenia
ci których dotknęło nieskręćcie są zawsze samotni
obrońcy Dalaj-Lamy Kurdowie-afgancy pómale

Nowy Zapis

nr 1 • grudzień 1982

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

NSZZ Solidarność
— LIKWIDACJA

Publikujemy "obwołanie" Prezydium IG...
"Obwołanie" nie przedstawia jednak...
Kampania socjocentryczna...
W tym celu Prezydium IG...
Wszystko to odbywało się w małej dusznej sali...
W pierwszym rzędzie siedziała stara tusta kobieta...
Przedziwy proces toczył się w moich komórkach...
nie wyżyłem ostatniego słowa a przecięż...
zdołałem tylko zmusić oczy i wtedy...
ale co stało się potem - śmierć od sznura...
Wiele kiedy się budzę nie otwieram oczu...
Postanienie na którego czekano rozpaczliwie długo...
W głębi chór skandował cienne prorocтва i klętwy...
Epilog pewnie znał orzeł dąb wiatr morska fala...
Na koniec przybył dwu goniec w masce z krwi błota lamentu...
to było gorsze niż śmierć bo ani litości ni trwogi...
a każdy w ostatniej chwili pragnie oczyszczenia

Barbara Sadowska

daluraw nam ręce
wypadają mi z nich
pierwsze drobne czeresnie
tego roku
nie doniosę ich chyba
do ciebie
syneczku

na skrawku papieru
obrasam prokuraturę
sąd
i rząd
dziekiem
którego nie uda
wam się zabić

szukam najciemniejszego
kąta świata

czekam
na zabłąkaną kulę
która uwołni mnie
od bwań

Zbigniew Herbert — proces

W czasie swej wielkiej mowy prokurator
przebił mnie na wylot żółtym wskazującym palcem
mam powody by sądzić że wygładałem niegęto
bezwolnie nakładając maskę strachu i podłości
jak szczer zdający w potrzask agent bratobójca
sprawozdawcy prasowi tańczyli wojenny taniec
półnogiem wolno na stopie mączył

wszystko to odbywało się w małej dusznej sali
skrzyżowań podlega tynek opadał z sufitu
liczyłem sęki w deskach dziury w murze twarze
twarze były podobne prawie takie same
policjanci trybunał świadkowie publiczność
należeli do partii wyższych z litosci
a nawet moji obrońca łagodnie uśmiechnięty
był honorowym członkiem plutonów egzekucyjnych

w pierwszym rzędzie siedziała stara tusta kobieta
przebrana za moją matkę teatralnym gestem podnosiła
chustkę do brudnych oczu ale nie płakała
trwało to chyba długo nawet nie wiem jak długo
w fotelach sądziów wzbierała ruda krew zachodu

prawdziwy proces toczył się w moich komórkach
one zapewne wcześniej znaczy wyrok
po krótkim buncie skapitulowały i zaczęły umierać
jedna po drugiej
przytępnym ze zdumieniem na moje woskowe palce

nie wyżyłem ostatniego słowa a przecięż
tylko lat okładałem moją ostatnią
do bicia do trybunału świata do sumienia
do zmarłych raczej niż do żywych
podkreślony na równe nogi przez strażników

zdołałem tylko zmusić oczy i wtedy
sala wzbuchnęła zdrowym śmiechem
śmiała się także moja przybrana matka
przemówił mój sądziwo i to był właściwie koniec

ale co stało się potem - śmierć od sznura
czy może karę zmieniono na kaskę lochu
obawiam się że istnieje cienne rozwiązanie
poza granicami czasu zmysłów i rozsądku

wiele kiedy się budzę nie otwieram oczu
Zachęcam palce nie podnoszę głowy
oddycham płytko bo naprawdę nie wiem
ile minut powietrza jeszcze mi zostało

postanienie

Postanienie na którego czekano rozpaczliwie długo
uprągnięty zwłastem zwycięstwa lub zażędy
niepiał się z przybyciem-traedia była bez dna

W głębi chór skandował cienne prorocтва i klętwy
król-dynastyczna ryba-miotła się w niepojętej sieci
brak było drugiej koniecznej osoby-losu

Epilog pewnie znał orzeł dąb wiatr morska fala
widzowie na polu martwi oddychali płytko jak kamień
Bogowie spali Noc cicha bez błyskawic

Na koniec przybył dwu goniec w masce z krwi błota lamentu
wydawał niezrozumiałe okrzyki pokazywał ręką na Wschód
to było gorsze niż śmierć bo ani litosci ni trwogi
a każdy w ostatniej chwili pragnie oczyszczenia

NOWE WIERSZE HERBERTA

Pod wspólnym tytułem "18 wierszy" ukazał się w
Oficynie Literackiej tom jednego z najwybitniejszych
współczesnych poetów polskich - Zbigniewa Herberta.
Pisarz ten, laureat wielu nagród krajowych i zagranic-
nych, tłumaczony na wiele języków, związał na sta-
łe swą twórczość z losami społeczeństwa. Urodzony w 1924
r. debiutował w prasie zaraz po wojnie. W okre-
sie stalinowskim świadomie wybrał "emigrację wewnę-
rzną", by po Październiku 56 zadebiutować ponownie,
zyskując sobie od razu uznanie krytyki i czytelnik-
ów. Z tego okresu pochodzi wiersz "Na szczytach scho-
dów" rozpoczynający omawiany tomik. Wiersz ten był pu-
blikowany niegdyś na łamach "Po prostu", pisma zwią-
zanego z przemianami Października i zamkniętego przez
Gomułkę w 57. Próbę przedrukowania do zamkniętego przez
wiadła cenzura. Utwór ten, w którym ci stojący na szczy-
tach schodów /a więc władcy/ ciagle obawiają się o
poety: "oto ich bajka/ rzucimy się na schody i zdo-
bniemy je szturmem/ będą się torczyć po schodach/
głowy tych którzy stali na szczytach /i wreszcie zo-
buczemy/ co widzą z tych wysokości/ jaką przyszłość/
jaką pustkę". Przypomnijmy sobie: przecież na pocz-
tku stanu wojennego władza opowiadała komunistom krwawą
żołnig o tym jak "s" przygotowała komunistom krwawą
żołnig po to, by zająć ich miejsce. Jest to bajka,
którą totalitarne władze zawsze i wszędzie powtarza-
ły po to, by usprawiedliwić represje wobec społeczeń-
stwa, którego się boją.

Herbert jest pisarzem, który z uporem powraca do-
wciąż tego samego tematu: opisuje sytuację człowieka
w świecie totalitarnego zniewolenia. W świecie w któ-
rym mają przestać obowiązywać wartości. Lecz bohater
tych wierszy, obdarzony symbolicznym imieniem
Cojito /po łacinie - wyślę/ potrafi przeciwstawić
się tej ciemnej sile, potrafi ocenić wartości naj-
istotniejsze - prawdę, godność, wiarę i miłość. W-
podszyty strachu/ na szczycie niemożliwe/ na uderze-
nie znieczeka/ na zabójcze pytania". Pan Cojito jest
jednocześnie świadkiem i uczestnikiem wydarzeń, ob-
potwierdza swoim własnym życiem, aktywnym i miarę
własnych możliwości przeciwstawiając się złu. Trzeba
odpowiadać na te "zabójcze pytania" jakie stawia przed
nimi rzeczywistość.

Tomik kończy wiersz "Raport z obciążonego Miasta"
- bez wątpienia opisujący naszą obecną sytuację.
Poważny w 82 r. i ukazał się w "Nowym Zapisie". W
zakonczeniu wiersza czytamy: "teraz kiedy piszę te
słowa zwolennicy upodły/ zdobyli pewną przewagę nad
stronnictwem niezłomnych/ zwykło ulananie nastrojów
losy jeszcze się waha/ ucentrować rosną maleje liczbę
obronców/ ale obrona trwa i będzie trwać do końca
i jeśli Miasto padnie a ocaleje jeden/ on będzie
nieś Miasto w sobie po drogiach wspaniałej/ on będzie
Miasto/ przyrzemy w twarz głodu twarz omnia teni
śmierci/ najgorszą ze wszystkich twarz zdrady i ty-
ko sny nasze nie zostają upokorzone". Miasto w tym
wierszu Herberta to symbol Ojczyzny - ojczyzny prze-
de wszystkim duchowej. Dlatego obrońca, który uchodzi
ze zdołanego Miasta może być nieś "w sobie" ocala-
w ten sposób wartości, których Miasto jest symbolem.
Wartościom przedstawionym w tym wierszu - godności,
prawdzie i wierności - naszej duchowej ojczyźnie,
władze przeciwstawiają "państwo" a więc instytucję,
która ma te wartości podporządkować narzucanym re-
formom. Państwo i ojczyzna to nie to samo, zwłaszcza w
naszym kraju. My wiemy, że można mieć ojczyznę nie
małże państwa i że można mieć państwo, które jest
przeciw ojczyźnie. Musimy więc się uzyć odróżniać
ojczyznę od państwa i wartości od instytucji. Musimy
się tego uczyć aby kiedyś mogły się spełnić sny per-
koleń o państwie, które będzie jednocześnie naszą oj-
czyzną. Nie możemy się godzić na totalitaryzm, bo oj-
czyzna jest państwem ludzi wolnych. I właśnie wolność
czyży nas mądra poezja Herberta. Dopóki nie znis-
czy naszych dusz, dopóty nie będą w stanie znisz-
czyć naszych nadziei.

Spectator

Przekazał się 4 serie znaczków "Poczty Solidarność"
związane tematycznie z rocznicami poprzedzającymi
sierpień (wojna polsko-rosyjska 1920, Powstanie War-
szawskie, Porozumienia Gdańskie) i wrzesień (urozja-
wienie i ZSRR na Polskę) - każda seria składa się z
3 znaczków o nominale 25 zł.

DZIĘKUJEMY SERDECZNIE naszym OFIARODAWCOM, m.in. (w
tys. zł): Teresa-0,5, TV-0,5+0,5+0,5+0,5, BEKA-1, TV-1,4
TAXI-0,5, Cichy-6,8, Regina-1, Nana-1, Nauczycieleka-1,
Strój-1, Vera-3, Zuzia-0,6, Mikażaj-1, Szczecin-2, AKL-1,
Sosna-2,35, ZZ-2, Radio dziękuje: SPASS-50.

przekaż innym

NIEZALEŻNY ZESPÓŁ SOLIDARNOŚCIOWY - SZCZECIN

Zbigniew Herbert

PRZEMIANY LIWIUSZA

Jak rozumieli Liwiusza mój dziadek mój pradziadek
bomo pewno czytali go w klasycznym gimnazjum
o małe stosownej porze
gdy w oknie stały kasztan - żarliwe kandelabry kwiatów-
a wszystkie myśli dziadka i pradziadka biegle zdyszane
do Mizi która śpiewa w ogródku pokazuje dekolt oraz boskie
nogi do samych kolan

albo Gabi z wiedeńskiej opery w lokach jak cherubin
Gabi z zadartym noskiem i Mozartem w gardle
czy w końcu do poczytywaj Józsi ucieczki strapiionych
bez urody talentu i większych wymagań
a więc czytali Liwiusza - poro kwiatostanów -
w zapachu kredy nudy nafty którą zmywano podłogę
pod portretem cesarza
bo był wówczas cesarz
a imperium jak wszystkie imperia
zdawało się wieczne

Czytając dzieje Miasta ulegali znużeniu
że są Rzymianami lub potomkami Rzymian
ci synowie podbitych sami ujarzmieni
zapewne miał w tym udział racicznik
w randze rady dworu
kolekcja cnot antyentycznych pod wytartym tużurkiem
więc za Liwiuszem wpajał w uczniów pogardę dla motłochu
bunt ludu - res tam foede - budził w nich odragę
natomiast wszystkie podboje wydawały się słusne
znaczyły po prostu zwycięstwo tego co lepsze silniejsze
dlatego bolata ich klęska nad Jeziorem Trzemeskim
duma napawały przewagi Scypiona
śmierć Hannibala przyjęli z niekłamana ulgą
łatwo zbyt łatwo dali się prowadzić
przez szafce zdań ubocznych
zawile konstrukcje których rządził miastów
wzbrane rzeki wymowy
putapki skądni
- do bitwy
o nie swoją sprawkę

Dopiero mój ojciec i ja za nim
czytaliśmy Liwiusza przeciw Liwiuszowi
pilnie badając to co jest pod freskiem
dlatego nie budził w nas echa teatralny gest Scewoli
krzyk centurionów tryumfalne pochody
a skłonni byliśmy wrzaszać się klęską
Samitów Gallów czy Etrusków
liczyliśmy mnogie imiona ludów startych przez Rzymian, na
proch
pochowanych bez chwaty które dla Liwiusza
nie godne były nawet zmarszczki stylu
cwych Hirpinów Apulów Lukarów Uzentynczyków
a także mieszkańców Tarentu i Metapontu Lokri

Mój ojciec wiedział dobrze i ja także wiem
że któregoś dnia na dalekich krańcach
bez znaków niebieskich
w Panonii Sarajewie czy też Trebizondzie
w mieście nad zimnym morzem
lub w dolinie Panszir
wybuchnie lokalny pożar

i runie imperium

/ "Kultura", I - II 1987 /

HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT
W DRUGIM OBIEGU HERBERT W DRUGIM
OBIEGU HERBERT W DRUGIM OBIEGU H
HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT
W DRUGIM OBIEGU HERBERT W DRUGIM

Zbigniew Herbert

Proces

W czasie swej wielkiej mowy prokurator
przebiegał mnie na wyłot złotym wskazującym palcem
mam powody by sądzić że wyglądałem nie tego
bezwinnie nakładałem maskę strachu i postęci
jak szczer złąpany w potrzask agent bratobójca
sprawodawcy prasowi tacyli wojenny taniec
płonąłem wolno na stosie magnezji

wszystko odbywało się w małej dusznej salce
skrypiąca podłoga tynk opadał z sufitu
liczyłem seki w deskach szlisy w murze twarzę
twarzę były podobne prawie takie same
policjanci trybunał świadkowie publiczność
należeli do partii wyszutych z litości
a nawet mój obrońca żagownie umiśniony
był honorowym członkiem plutonu egzekucyjnego

w pierwszym rzędzie siedziała stara tusta kobieta
przebrana za moją matkę teatralnym gestem poanosiła
czuśtkę do orudnych oczu ale nie płakała
trwało to chyba długo nie wiem jak długo
w łogach sędziów wzbierała ruda krew zachodu

prawaśny proces toczył się w moich komórkach
one zapewne wcześniej znaly wyrok
po krótkim buncie skapitulowały i zaczęły umierać
jedną po drugiej
patrzyłem ze zdumieniem na moje woskowe palce

nie wygłosiłem ostatniego słowa a przecież
tyle lat układałem mowę ostateczną
do Boga do trybunału świata co szumienia
do zmarłych raczej niż do żywych
pouerwany na równe nogi przez strażników
szarpałem tylko zarzucić oczy i wtedy
sala wybuchnęła zdrowym śmiechem
śmiała się także moja brzytwarowa matka
przemówił młot sędziego i to był właściwie koniec

ale co się stało potem - śmierć oa sznara
czy może karę zamieniono na kaskę locnu
obawiam się że istnieje trzeci ciemne rozwiązanie
poza granicami czasu zysułów i rozsądku
więc kiedy się budzę nie otwieram oczu
zaciśkam palce nie pounoszę głowy
odrymam płytka bu naprawd nie wiem
ile minut powietrza jeszcze mi zostało

Z. Herbert, "18 wierszy", Oficyna Literacka
1983

PARADYMATY - 5503
numer 2

KURS

- W numerze m.in.
x Ameryki Stanisławski - Postęp i "sancerva"
x Tryptyk pani - wspomnienia o dr. Stanisławie Kuro
x Ameryki Działek - Białe i czarne w historii
x Czesław Miłosz - Białe i czarne w historii
x Witold Gombrowicz - Białe i czarne w historii
x Przekłady poezji amerykańskiej
x Dokumenty

"K u r s" jest miesięcznym miesięcznikiem literackim
układającym się poza cenzurą cenzury. Na naszym sta-
nem Ojczyźnie znajduje m.in. przekłady z polskiej
prawy emigracyjnej, przekłady poezji i prozy autorów
przebywających w kraju, zagranicą, emigracji, w kraju.

HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT
HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT

ZBIGNIEW HERBERT
Msza za uwieczonych

Jeśli to ma być ofiara za moich uwieczonych
niech się odbędzie najlepiej
w niestosownym miejscu

nisko
bardzo nisko

bez marmurów muzyki
złota kadziłka bieli

najlepiej koło gliniarki pod niechlujną wierszbą
kiedy zaczyna deszcz ze śniegiem

w opuszczonej kopalni
spalonym tartaku
albo w magazynach głodu
gdzie z odrapanych ścian
zamiast Aniołów Sądu
patrzy
sól
ocet

jeśli to ma być ofiara
trzeba się pojeździć
z braćmi którzy są
w mocy nieprawości
i walczą za murami
poruszają się wolno
jak w głębi oceanu
widzą
ich jasne cienie
bezczyne ręce
nieporadne łokcie i kolana
policzki w których zagnieździła się pleśń
usta otwarte we śnie
bezbrotne plecy

jestem tutaj sami
- mój mistagogu -
żadnych innych orantów
patrz jak rozmawiasz
z kielichem
spłaszcz i rozplataj
wózek
ronisz i zbierasz
okruszynę

a ja
nasłuchuję
czy nad moją głową
juś polatują
szare numinozum

-mój Boże
żeby choć nitka szkarłat -

i tak trwamy
spiskowcy

wśród odgłosów wróżbnych
i odgłosów trywialnych

dostojnego milczenia dzwonów
upartego szczytka kluczy

Krótkie informacje ze świata

Sowietcy: 1,5 miliarda dolarów rocznie - na szpiegostwo...

Problema, który poruszył ostatnio świat jest wykrycie ogromnego nasilenia szpiegostwa sowieckiego w RFN, Anglii, USA i innych krajach Zachodu. Potwierdziły to sekretne dokumenty sprawozdawcze rosyjskie, które dostały się świeżo w ręce kontrwywiadów, specjalnie francuskiego. Okazało się, że wydatki sowieckie na akcję szpiegowską wynoszą około półtora miliarda dolarów rocznie! Istnieje osobna gałąź KGB, VDM, zajmująca się specjalnie szpiegostwem w dziedzinie nauki i technologii. Dotyczy to z reguły szeregów nowoczesnego uzbrojenia. Państwa Zachodu mają między innymi zamiar ograniczyć liczbę personelu sowieckiego w swych krajach do liczby swoich przedstawicieli w Moskwie. Dotychczas Rosjanie wykorzystywali brak czujności partnerów utrzymując u nich awa do trzech razy więcej swoich ludzi, w przeważającej liczbie zajmujących się na usługach KGB.

Specjalnie groźnie wysłanę
reg. urzędników
okazało się są
Spraw. Wewnętrz.
o kontrolę...

A zastaw
Tylko w ca
się ziemia pali
H.J. Tiedge, sze
H.A. Wilner, sek
S. Luneberg, sze
Urszula Richter

W pewnym st
M. Hoke, pracują
przez wywiad zag
Równocześnie dw
ny Zachodu. Są t
ofem KGB na Lond
lista od komputer
nuklearnej, Aleks
kną Rosjanom w M
powodzenia Zach
nienie CIA inform

Polska - A f
szenie Polska-Afg
rzyśnienia zapowiad
walki Afgańczyków
poparcia dla tej wa
U w a g a! Na Maria
nawłaskiem penetron
raz pierwszy w 1982
Sławomira Miasowska

"Polityka powinna być najpiękniejsza, a dopiero potem
realna: gdyż trend i wytrend można tylko w linii szpiegostwa".
Juliusz Mieroszewski

1986
numer 18
KURS

W numerze między innymi
Friedrich von Hayek - Pojęcie, teoria, perspektywa
Stefan Kisielewski - O fałszywych słowach i fałszywych
nadziejach

Jerzy Andrzejewski - Ostatni wywiad J. Trumdel/
Erwin Beit - Jak stworzono list polskich blokado
"K u r s" jest miesięcznym miesięcznikiem literackim
układającym się poza cenzurą cenzury. Na naszym sta-
nem Ojczyźnie znajduje m.in. przekłady z emigracyjnej prawy
przebywających w kraju, zagranicą, emigracji, w kraju.

HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT
HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT
HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT

Zbigniew HERBERT

17.IX

Moja bezbronna ojczyzna przyjmie cię najeźdźco
a droga którą Jaś i Małgosia dreptali do szkoły
nie rozstąpi się w przepaść

Rzeki nazbyt leniwe nie skore do potopów
rycerze śpiący w górach będą spali dalej
więc łatwo wejdziesz nieproszony gościu

Ale synowie ziemi nocą się zgromadzą
śmieszni karbonariusze spiskowcy wolności
będą czyścili swoje muzealne bronie
przysięgali na ptaka i na dwa kolory

A potem tak jak zawsze - runy i wybuchy
malowani chłopcy bezsenni dowódcy
plecaki pełne kłęski rude pola chwały
krzepiąca wiedza że jesteśmy - sami

Moja bezbronna ojczyzna przyjmie cię najeźdźco
i da ci sążeń ziemi pod wierzbą - i spokój
by ci co po nas przyjdą uczyli się znowu
najtrudniejszego kunsztu - odpuszczania win

Tadeusz NOWAK

PACIERZ AZJATYCKI

I

Ciągnie ze stepu Gog
ze stepu Magog ciągnie
Ich twarze żółte zwierzęce
z siarki są ich chorągwie

Za nimi jedzie Azja
unosząc się w strzemionach
kociołek kasza żółta
i kapusta kiszona

Nie wynos Jarosławno
ikon cerkiewnych w step
jego trawy perzynie
rosa stygnący skrzep

Twoje siostry zgwałcone
córki zabrane w jasyr
Woda do wody mówi
usta mi piaskiem zasyp

Nie śpiewaj Jarosławno
w pieśni rana na ranie
Cień ucieka do lasu
sen twardnieje na kamień

II

Ciągnie ze stepu Gog
ze stepu Magog ciągnie

w oczach dzieci
z obozów
dziennik żołnierza
dyskusja
ankieta
szkice
opowiadania
wiersze
feletony
przeгляд
kronika absurdu

maj—lipiec 1982

WEZWANIE

NR 2-3

DRUGIM OBIEGU

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT W DRUGIM OBIEGU

tutaj gdzie wszystko zda się akłania
do pocałunków wyznań pojednania

Jak mam rozumieć waszą mroczną parabolę
barok różowych aniołków śmiech białych piszczeł
trybunał o zaranku egzekucja nocą
życie na oślep zmieszane ze śmiercią
mniejsza o barok którego nie znoszę
lecz kto rządzi
czy bóg wodnistooki z twarzą buchaltera
demurg nikczemnych tablic statystycznych
który gra w kości zawsze wychodzi na swoje
czy konieczność jest tylko odmianą przypadku
a sens tęsknotą słabych ułudą zawiedzionych

Tyle pytań - o dęby -

tyle liści a pod każdym liściem
rozpacz

BAJKA O GWÓDZDZIU

Z braku gwoździa upadło królestwo
- poucza mądrość nianiek - lecz w naszym królestwie
od dawna nie ma gwoździ nie ma i nie będzie
ani tych małych zdalnych by przybić obrazek
do ściany ani dużych którymi zamyka się trumny

a mimo to lub właśnie może dzięki temu
królestwo trwa i nawet budzi podziw innych
jak może żyć bez gwoździa papieru i sznurka
cegły tlemu wolności i czego tam jeszcze
widocznie można skoro trwa i trwa

ludzie mieszkają u nas w domach nie w pieczarach
dymią fabryki w stepie przez tundrę pociąg jedzie
i beczy statek na zimnym oceanie
jest wojsko i policja pieczęć hymn i sztandar
na pozór wszystko jak na całym świecie
tylko na pozór bo nasze królestwo
nie jest tworem przyrody ani tworem ludzkim
niby trwałe wzniesione na kościach mamutów
w istocie słabe jakby zatrzymane
między czynem a myślą bytem a niebytem

upada liść i kamień to co jest realne
lecz widma żyją długo uparcie na przekór
wschodom zachodom słońca obrotom ciał niebieskich
na pohańbioną ziemię padają izy rzeczy

PRZEMIANY LIWIUSZA

Jak rozumieli Liwiusza mój dziadek mój pradziadek
bo na pewno czytali go w klasycznym gimnazjum
o mało stosownej porze
gdy w oknie staje kasztan - żarliwe kandelabry kwiatów -
a wszystkie myśli dziadka i pradziadka biegły zdyszane do Mizi
która śpiewa w ogródku pokazuje dekolt oraz boskie nogi do samych kolan
albo Gabi z wiedeńskiej opery w lokach jak cherubin

Gabi z zadartym nosem i Mozartem w gardle
czy w końcu do poczciwej Jęzi ucieczki strapiionych
bez urody talentu i większych wymagań
a więc czytali Liwiusza - poro kwiatostanów -
w zapachu kredy nudy nafty którą zbywano podłogę
pod portretem cesarza
bo był wówczas cesarz
a imperium jak wszystkie imperia
zdawało się wieczne

Czytając dzieje Miasta ulegali złudzeniu
że są Rzymianami lub potomkami Rzymian
ci synowie podbitych sami ujarzmieni
zapewne miał w tym udział łacinnik
w randze radcy dworu
kolekcja cnót antycznych pod wytartym tużurkiem
więc za Liwiuszem wpajał w uczniów pogardę dla motłochu
bunt ludu - res tam foede - budził w nich odrzę
natomiast wszystkie podboje wydawały się słuszne
znaczyły po prostu zwycięstwo tego co lepsze silniejsze
dlatego bolała ich kłeska nad jeziorom Trazyweńskim
dumą napawały przewagi Scypiona
śmierć Hannibala przyjęli z niekłamną ulgą
łatwo zbyt łatwo dali się prowadzić
przez szafce zdań ubocznych
zawiłe konstrukcje którymi rządził imiesłów
wezbrane rzeki wymowy
pułapki składni
- do bitwy
o nie swoją sprawę

Dopiero mój ojciec i ja za nim
czytaliśmy Liwiusza przeciw Liwiuszowi
pilnie badając to co jest pod freskiem
dlatego nie budził w nas echa teatralny gest Scewoli
krzyk centurionów tryumfalne pochody
a skłonni byliśmy wzruszać się kłeską
Samnitów Gallów czy Etrusków
liczyliśmy smogie łajona ludów startych przez Rzymian na proch
pochorowanych bez chwały które dla Liwiusza
nie godne były nawet zmarzszczyki stylu
owych Hirpinów Apulów Lukanów Uzentyczyków
a także mieszkańców Tarentu Matapontu Lokri

Mój ojciec wiedział dobrze i ja także wiem
że któregoś dnia na dalekich krańcach
bez znaków niebieskich
w Panonii Sarajewie czy też Trebizondzie
w mieście nad zimnym morzem
lub w dolinie Panazir
wybuchnie lokalny pożar

i runie imperium

Zbigniew HERBERT

/Przedruk: Kultura, Paryż, styczeń-luty 1987/

1.

2.

Szczęśliwy święty Jerzy
z rycerskiego siódła
mógł lokładnie ocenić
siłę i ruchy smoka
pierwsza zasada strategii
trafna ocena wroga

Pan Cogito
Jest w gorszym położeniu
siedzi w niskim
siodle doliny
zasnutej gęstą mgłą
przez mgłę niesposób dostrzec
oczu pałających
łakomych pazurów
paszczy

przez mgłę
widać tylko
migotanie nicości

potwór Pana Cogito
pozbawiony jest wymiarów
trudno go opisać
wymyka się definicjom
jest jak ogromna depresja
rozciągnięta nad krajem
nie da się przebić
piórem
argumentem
włócznie

gdyby nie duszny ciężar
i śmierć którą zyska
można by sądzić
że jest majakiem
chorobą wyobraźni

ale on jest
jest na pewno
jak czad wypełnia szczelnie
domy świątynie bazyry

zatrzuca studnie
niszczy budowle umysłu
pokrywa pleśnią chleb
dowodem istnienia potwora
są jego ofiary

jest dowód nie wprost
ale wystarczający

Rozsądni mówią
że można współżyć
z potworem

należy tylko unikać
gwałtownych ruchów
gwałtownej mowy

w przypadku zagrożenia
przyjąć formę
kamienia albo liścia

słuchać mądrej Natury
która zaleca mimetyzm

oddychać płytko
udawać że nas nie ma

Pan Cogito jednak
nie lubi życia na niby

chciałby walczyć
z potworem
na ubitej ziemi

wychodzi tedy o świecie
na senne przedmieście

przezornie zaopatrzonej
w długi ostry przedmiot

nawołuje potwora
po pustych ulicach

obraża potwora
prowokuje potwora

jak zuchwały harcownik
armii której nie ma

woła -
wyjdź podły tchórzku

przez mgłę
widać tylko
ogromny pysk nicości

Pan Cogito chce stanąć
do nierównej walki

powinno to nastąpić
możliwie szybko

zanim nadejdzie
powalenie bezwładem
zwyczajna śmierć bez glorii
uduszenie bezkształtem

Raport z oblężonego Miasta

Zbyt starzy żeby nosić broń i walczyć jak inni -

nie z łaski poślednią rolę kronikarza
nie wiadomo dla kogo - dzieje oblężenia

nie wiem kiedy zaczął się najazd
laty w grudniu wrześnie może wczoraj o świecie
tutaj na zanik poczucia czasu

tylko miejsce przywiązanie do miejsca
żymy ruiny świątyni widma ogrodów i domów
ruiny nie pozostanie nic

./.

WYDAWCA: WYDZIAŁ KULTURY I WYCHOWANIA MIASTA WARSZAWY
MIEJSCOWY NIEZALEŻNY NIEPARTYZANCKI SPOŁECZNO-POLITYCZNY KLUB MYŚLI ROBOTNICZEJ

DEKLARACJA KLUBU MYŚLI ROBOTNICZEJ
Następnym towarzyszem działania jest myśl. Jeśli działanie ma być ro-
zumnym, to leżąca u jego źródła myśl musi być wolna. Z takiego przekonania
powstał Klub Myśli Robotniczej. Klub ten nie jest or-
ganizacją polityczną, jest on forum skupiającym ludzi, którzy mają ochotę na
wymianę myśli i poglądów. Założyciele KMR są członkami NSZZ "Solidarność".
Idea "Solidarności" są fundamentem naszych poglądów, ale Klub nie jest agen-
tem "Solidarności". Nie uszarpujemy sobie
dać świadomości. Nie odwołujemy się do
się odwołujemy w zakresie naszej
są członkami nie odwołujemy się do
w Rzeczypospolitej samostanowi-
srodowiskowe, zawodowe i rodzinne
ZA", polegające na wzajemnym zaufaniu
pole działania dla milczącej większości, która o-
daje i doktryny, a szuka możliwości wyrażenia swych opinii

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

POLSKA JUTRA

kwartalnik polityczno-historyczny kasa

KONKRET SOLIDARNOSCI NARODU

ZESZYTY - WIOSNA 1984

K. 670 odw. p. 40 - stencjonary z "Procesu 11 Listopada" s 22
K. 673, poz. 10 - "koperta z fotografii".
Ponadto wśród zabranych mi książek i broszur znajdują się
też w Łyszkowie: "Katyń" - oprona, Abstrakcyjna i Symboliczna
"Polskie pieśni XV-XX wieku", "Wspomnienia o wojnie domowej w Wand
rony Lewon" gen. Langemera, "Wspomnienia o wojnie domowej w Wand
Wyżej wymienione przedmioty, z całą pewnością nie mogą sta
now w tej sprawie - stanowią swoją własność prywatną i nie mogą
konfiskacji. Do tej sprawy, aby Wysoki Sąd zwrócił mi je znowy

/-/ Wojciech U

ZWYCZAJNIE: POWROT PRACOWNIKÓW

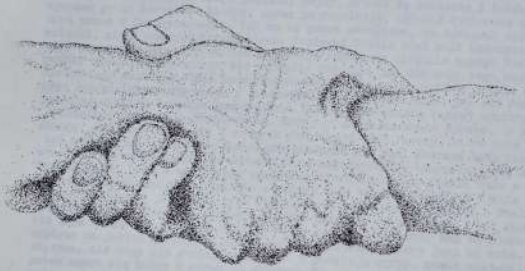
Pracownicy wrócili na dzień czwartek
Jeszcze raz spróbuje czyżby, tak być
Współcy pozostać tutaj w odległej prowincji
Jakiś powód? Skończył się sygnalizator
i zapadłymi rzęsami chorowitych nocy
gdy wrócić nie mogą, nadziei kształtów się
być nie może, odwołaniem powojna
uścisnąć się na wycie mierzonych brwi dyskretnie
nie dawać mi za to z tego kawałka
ten solarny wystawczy

Pracownicy wrócili jutro lub pojutrze
nie mogą być wrócić winno wszystko tu nie może
czymś, co ten korzeni dory bez fundamentów deszcz szklany kwiaty poszła
o pustę niech koczono suchy obłok
więcej wrócić jutro, pojutrze w imię, rano wrócić

trzeba będzie na nowo ukryć się z twarzą
a dalszą wiarę, by uścisnąć, bądź powojna
i oczeni aby były idealnie puste
i z nieoczekiwanych podjętych zaopiniowanej twarzy
który drzy gły wznosił dźwiękiem gwiazdy

Jednego jest powien ułwa z nią, pić nie być
jeżeli mility swój kabełk spuszczony dory
i będą wieszak że z sypko wyślizga resztki jelszenia
ocenasz wieszak lubi odwraca opowiada
do powojna granic d. powojna z zarysach granic
t. w granic, spuszczony człowiek tak jak wszyscy
i jas światło spuszczony słońcem i tracił
nie może pić do syta nieustannie suchy
ten lewy kielich dla Drużyna w prawym un. owyż wargi
pusta pić tylko wady nie spuszczając oka z Trzyta
wyjść do opowiu i wrócić gły już wyznacza cieżko

Pracownicy wrócili na dzień czwartek
nie mogą być wrócić winno wszystko tu nie może

PAŹDZIERNIK 1983

cja środowiska w tajnych, demokratycznych wyborach w roku 1980, starał się do-
chować wierności wspomnianej tu tradycji, przede wszystkim zaś doprowadzić do
integracji środowiska, usunięcia wazymnych uraz oraz wyrównania krzywej, jakie
odkształciłyśmy po latach minionych. Wszystkie uchwały i oświadczenia publiczne
podjęte przez ten zarząd w okresie, gdy mógł działać normalnie, miały na celu
porozumienie narodowe, ogólne dobro kultury polskiej oraz obronę niezależności
zawodu pisarza.

Stawiana nam nagoty działalności antypaństwowej nie znajdują żadnego potwier-
dzenia w dokumentach i działalności publicznej Związku. Jako organizacja, korzyst-
ająca z znacznej misji z nacjonalizmu państwa, staliśmy zawsze na gruncie konstitu-
cji tego państwa i przestrzegaliśmy obowiązujących w nim praw. Jeśli postawy i wy-
powiędzi niektórych członków Związku kwalifikowane są jako niezgodne z obowiąz-
ującą doktryną ustroju, należy wnieść pod uwagę specyfikę zawodu pisarza, dla któ-
rego konformizm przekonań i postaw jest równoznaczny z zerowaniem wiarą w
powołaniu. Nie ma to jednak nie wspólnie z równoznaczny z zerowaniem wiarą w
kontrwersje światopoglądowe oraz soterianizm się rymnych stanowisk stanowią nieod-
zowny mechanizm wszelkiego postępu, toż z dziedzinie twórczości są ryzykiem,
którego śladu światła władza nie powinna się wystrzeżać.

Mimo to przedstawiciele Prezydium Zarządu Głównego ZLP, zdając sobie sprawę z
zagrożeń, jakie niesie obecna sytuacja, gotowi byli na daleko idące kompromisy z
władzą dla ocalenia Związku /.../ Niezaprzeżalną barierą tych kompromisów stano-
wił jednak statut Związku, do którego przestrzeżenia zostali powołani. W toku
wielomiesięcznych negocjacji o reaktywowanie Związku, nieustannie usiłowano
nakłonić nas do zmiany owego statutu. Skutowna formuła, że statut organizacji
nie może być ponad prawem państwowym jest częścią demagogii, statut stanowi bowiem
integralną część tego prawa.

Uważa, aby decyzja o rozwiązaniu ZLP już została sformułowana, musimy - nies-
tety - dojść do wniosku, że istotną jej przesłanką jest polityka likwidacji
wielkich niezależnych środowisk twórczości, czego dowodem losy pozostałych stowa-
rzeństw twórczych.

Prosimy więc, proszę ostatecznym jej zatwierdzeniem, o poważne rozważenie na-
szego oświadczenia i towarzyszącej mu dokumentacji do Inkwizycji Zarządu Głównego ZLP
do chwili jego zamknięcia - z pełną odpowiedzialnością świadomością odpowie-
dzialności historycznej, jakie obciążają tych, którzy sprawę Związku Literatów
Polskich skłonni są rozpatrywać jedynie w kategoriach chwilowej, politycznej
korzystności.

Podpisali:
Jan Józef Szczepański, Andrzej Braun, Jerzy S. Sito,
Leszek Frorok, Zbigniew Kubicki, Kazimierz Dzielanowski,
Andrzej Jarecki, Anna Trzebińska, Marian Grzeszczak,
Władysław L. Terlecki, Marek Nowakowski, Julia Hartwig,
Paweł Rertz, Andrzej Rójowski

Pozostali członkowie Prezydium: Tadeusz Drewnowski, Stefan Kisielewski, Jacek
Wojniakowski byli w tym czasie na granicy/

Z SZCZYTU SCHODÓW

Oczywiście
ci którzy stoja na szczycie schodów
oni widzą
oni widzą wszystko
co innego my
sprząbace plałów
zakładnicy lepszej przyszłości
którym ci ze szczycu schodów
ukazują się rzadko
zawsze z palcem na ustach

jestemy cierpliwi
żony nasze cerują niedzielną koszulę
rozmawiamy o racjach żywności
o pilce nożnej cenie butów
a w sobotę praćmy głowę w tył
i pijemy

nie jesteśmy z tych
co zaciągają piasek
potrząsają łańcuchami
mówią i pytają
namawiają do buntu
rozgorączkowani
wciąż mówią i pytają

oto ich bajka -
rzucimy się na schody
i zdołamy je szturmem
będą się toczyć po schodach
głowy tych którzy stali na szczycie

i wreszcie zobaczymy
co widzą z tych wysokości
jaką przyszłość
jaką pustkę

nie pragniemy widoku
toczących się głów
wiemy jak łatwo odrastają głowy
i zawsze na szczycie zostaje
jeden albo trzech
a na dole aż czarno od miotł i żopat

czasem nam się marzy
że ci ze szczycu schodów
zejdą nisko
to znaczy do nas
gdy nad gazetą żujemy chleb
i rzeźną

- a teraz pomóżmy
jak człowiek z człowiekiem
to nie jest prawda co wykrzykują afisze
prawdę nosimy w zacisniętych ustach
okrutna jest i naszyt ciężka
więc dźwigamy ją sami
nie jesteśmy szczęśliwi
chętnie zostalibyśmy
tutaj

to są oczywiście marzenia
mogą się spełnić
albo nie spełnić
więcej dalej
będziemy uprawiali
nasz kwadrat ziemi
nasz kwadrat kamienia

z lekką głową
papierosem za uchem
i bez kropli nadziei w sercu

TORUŃ 24. XII. 1980 r.

Biuro Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego "SOLIDARNOŚĆ"
do użytku wewnętrznego

Idź dokąd poszli tamci do ciemnego kresu
po złote runo nicości twoją ostatnią nagrodę
idź wyprastowany wśród tych co na kolanach
wśród odwróconych plecami i obalonych w proch

ocalałeś nie po to aby żyć
masz mało czasu trzeba dać świadectwo

bądź odważny gdy rozum zawodzi bądź odważny
w ostatecznym rachunku jedynie to się liczy

agniew twój bezsilny niech będzie jak morze
ilekroć usłyszysz głos poniżonych i bitych

niech nie opuszcza siebie twoja siostra Pogarda
dla szpicliów katów tchórzyci wygrają
pójdą na twój pogrzeb i z ulgą rzucą gradę
a kornik napisze twój układzony życiorys

i nie przebaczaj zaiste nie w twojej mocy
przebaczać w imieniu tych których zdradzono o świcie

strzeż się jednak dumy niepotrzebnej
oglądaj w lustrze swą białeńską twarz
powtarzaj: zostałem powołany - czyż nie było lepszych
i nie przebaczaj źródła zaranne

strzeż się oschłości wroga kochaj źródło zaranne
ptaka o nieznanym imieniu daj z łowcy
światło na murze splendoru
one nie potrzebują twego ciepłego oddechu
są po to aby mówić: nikt cię nie poręczy
i idź dopóki krew obraca w piasek twoją ciemną
gwiazdę

powtarzaj stare zaklęcia ludzkości bajki i legendy
bo tak zdobędziesz dobro którego nie zdobędziesz
powtarzaj wielkie słowa powtarzaj je z uporem
jak ci co szli przez pustynię i ginęli w piasku

a nagrodzą cię za to tym co mają pod ręką
chłostą śmiechu zabójstwem na smietniku

idź bo tylko tak będziesz przyjęty do grona zimnych czaszek
do grona twoich przodków: Gilgamesza Hektora Rolanda
obronców królestwa bez kresu i miasta popiołów.

Bądź wierny Idź

/Zbigniew Herbert: Przesłanie Pana Cogito/

OD REDAKCJI

Kończy się rok 1980-ty. Rok to dla Nas Wszystkich wyjątkowy. Tak wiele
w nim się wydarzyło. Przez kłamstwo dobijamy się prawdy, przez niesprawie-
dliwość sprawiedliwości, od beznadziei idziemy ku nadziei, od małodusz-
ności i tchórzostwa zmierzamy ku odwadze. Mnożyć by można ten dwu-
członowy podział jeszcze po wielekroć. Nie powinniśmy mieć jednak wątpliwo-
ści. Nową kartę dziejów Naszej Kochanej Ojczyzny otwieramy... Niech więc
nikt nie wątpi, że to co założyliśmy na wstępie doprowadzimy konsekwentnie
do końca. Dla jednych z Nas sonkoją będzie w t a r a, dla drugich prosta
ludzka u c z c i w o ś ć i niezgoda na zło.

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

Zbigniew Herbert

DAMASTES Z PRZYDOMKIEM PROKRUSTES
MÓWI

Moje ruchome imperium między Atenami i Megarą
władałem puszczą wawozem przepaścią sam
bez rady starców głupich insygniów z prostą maczugą w dłoni
odziany tylko w cień wilka i groszą budzący dźwięk słowa Damastes

brak mi było poddanych to znaczy miałem ich na krótko
nie dożywali świtu jest jednak oszczerstwem nazwanie mnie sbójcą
jak głoszą fałszersze historii

w istocie byłem uczonym reformatorem społecznym
moją prawdziwą pasją była antropometria

wymyśliłem łożo na miarę doskonałego człowieka
przyrównywałem złapanych podróżnych do owego łoża
trudno było uniknąć - przysnąć - rozciągania członków obcinania
kończyn

pacjenci umierali ale im więcej ginęło
tym bardziej byłem pewny że badania moje są słuszne
cel był wzniosły postęp wymaga ofiar

pragnąłem znieść różnicę między tym co wysokie a niskie
ludzkości obrzydliwie różnorodnej pragnąłem dać jeden kształt
nie ustawałem w wysiłkach aby zrównać ludzi

pozbawił mnie życia Tezeusz morderca niewinnego Minotaura
ten który zgłębiał labirynt z babskim kłębkim włóczki
pełen forteli oszust bez zasad i wizji przyszłości

mam nie płonną nadzieję że inni podejmą mój trud
i dzieło tak śmiało zaczęte doprowadzą do końca

HERBERT W DRUGIM OBIEGU
W DRUGIM OBIEGU HERBERT W

PRZESWIT

Jeśli nie interes, to co?

Sollicitudo Poloniae

Jaka demokracja?

Nostalgia i sojusz

ŁÓDŹ ROK VI

JESIEŃ 1988

47

DRUGIM OBIEGU HERBERT W
LEGU HERBERT W DRUGIM OBI
HERBERT W DRUGIM OBIEGU

- 24 -

WIERSZE

które wszyscy czytamy

Tym razem prezentujemy wiersze znane, ciągle jednak żywe, czytane.
Wybraliśmy je z ostatniego numeru prasy niezależnej:
z katowickiego "Zrębu", gdańskiego "Naszego Czasu",
gdanskiej "Polibudy" i gdańskiego "Portowca"
oraz warszawskiego "Mostu".

JESTEŚMY

DWUMIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY ŚLĄSKA
I ZAGŁĘBIA REDAGOWANY W POROZUMIENIU
I ŁĄCZNOŚCI Z RKW NSZZ "SOLIDARNOŚĆ"
REGIONU ŚLĄSKO-DĄBROWSKIEGO

- Publicystyka • Reportaże •
- Relacje • Twórczość niezależ-
nych pisarzy i poetów • Doku-
menty • Komentarze • Kronika
aktualnych wydarzeń • Stały
przegląd prasy i wydawnictw
- Noty • Listy • Satyra i humor
- Wszystko o czym pisać nie
wolno, a o czym pisać trzeba
- Bez cenzury, bez knebla •

NR 2(7) • KATOWICE • marzec-kwiecień 1988

- 25 -

ODPOWIEDŹ

Za rozbijanie naszych domowych drzwi
Za bicie po twarzy, zakucie w kajdanki
Krzyk dzieci, płacz matek i żon -
Nie będzie przebaczenia.

Za zsyłanie do więzień, znęcanie się w celach
Niesprawiedliwe wyroki, krzyki, wrzaski i wysiwiska -
Nie będzie przebaczenia.

Za smażdzone oszołgami bramy fabryki i kopalni
Atakowanie ich z ziemi i powietrza
Za strażki oddane do bezbronnych ludzi
Nie będzie przebaczenia.

Za krew i rany
Za ból i żyz
Za kłamstwa i oszczerstwa, za gniew i brak nadziei
Nie będzie przebaczenia.

I za Polskę więzienną, za znieszczenie sierpniowych idei
Za naszą nędzę i brak wiary
Za wędroszysk w tej strudni
Nie będzie przebaczenia!

ZBIGNIEW HERBERT

KIMKOLWIEK JESTEŚ

Kimkolwiek jesteś - ty, który tu stoisz -
jakkolwiek życie układa się tobie,
pamiętaj: żyjesz póki się nie boisz,
a gdy się lekasz - to jakbyś był w grobie.

To, co chcesz sygnąć, czego nie chcesz stracić
- wszystko, cokolwiek świat ci z czasem sprzeda -
ma swoją cenę i będziesz ją płacić,
lecz W O L N E J M Y Ś L I, to już za nic nie daj.

JERZY HARBUTT

x x x

Póki w narodzie żył swobody żyz,
Wola i godność, i miętwo człowiecze,
Póki sam w ręce nie odda się czyje
I praw się swoich do życia nie strzeże,

To ani kępcuch, co mu ścisła szyję,
Ani utkwione w jego pierzsiach miecze,
Ani go przemoc sadna nie sabinę -
I w noc dziejowej hańby nie zawleczę.

ADAM ASNYK

Z OKAZJI ŚWIĄT ZMARTYRUCHOWANIA PAŃSKIEGO -
WSZYSKIM NASZYM CZYTELNIKOM,
WSZYSKIM, KTOCHY WYTRWAŁI W WIERNOŚCI DLA IDEALÓW SIERPNIĄ'80,
KTÓRY BYŁ ZAPOWIĘDZIĄ ŻYCIA -
SKŁADAMY NAJLEPSZE ŻYCZENIA: SZCZĘŚCIA, SZCZĘŚCIA, POMYSŁNOŚCI.
I OBYŚMY NASTĘPNE ŚWIĘTA OCHRONILI JUŻ W WOLNEJ POLSCE!

"Jesteśmy"

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

DRUGIM OBIEGU HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT W DRUGIM OBIEGU HERBERT W DRUGIM OBI

obecność

niezależne pismo literackie

Wrocław 1983

nr 4

lwa

ZBIGNIEW
HERBERT

POSŁANIEC

Posłaniec na którego czekano rozpaczliwie długo
upragniony zwiastun zwycięstwa lub zagłady
ociągał się z przybyciem - tragedia była bez dna
W głębi cnór skandował ciemne proroctwa i klątwy
król - dynastyczna ryba - miotał się w niepojętej sieci
brak było drugiej koniecznej osoby - losu
Epilog pewnie znał orzeł dąb wiatr morska fala
widzowie na poły martwi oddychali płytko jak kamień
Bogowie spali Noc cicha bez błyskawic
Na koniec przybył ów goniec w masce z krwi błota lamentu
wydawał niezrozumiałe okrzyki pokazywał ręką na wschód
to było gorsze niż śmierć bo ani litości ni trwogi
a każdy w ostatniej chwili pragnie oczyszczenia

/18 wierszy. Oficyna Literacka, 1983/

4

Zbigniew Herbert

POTEGA SMAKU

Pani Profesor Izydorze Dąbskiej

To wcale nie wymagało wielkiego charakteru
nasza odmowa niezgoda i upór
mieliśmy odrobinę koniecznej odwagi
lecz w gruncie rzeczy była to sprawa smaku
w którym są włókna duszy i chrząstki sumienia

Kto wie gdyby nas lepiej i piękniej kuszono
siano kobiety różowe piaskie jak opłatek
lub fantastyczne twory z obrazów Hieronima Boscha
lecz piekło w tym czasie było jakie
mokry dół zaułek morderców barak
nazwany pałacem sprawiedliwości
samogonny Mefisto w leninowskiej kurtce
posyłał w teren wnuczeta Aurory
chłopców o twarzach ziemniaczanych
bardzo brzydkie dziewczyny o czerwonych rękach

Zaiste ich retoryka była aż nazbyt parcia
/Marek Tulliusz obracał się w grobie/
iafcuchy tautologii parę pojęć jak cepy
dialektyka oprawców żadnej dystynkcji w rozumowaniu
składnia pozbawiona urody koniunktywu

Tak więc estetyka może być pomocna w życiu
nie należy zaniedbywać nauki o pięknie

Zanim zgłosimy akces trzeba pilnie badać
kształt architektury rytm bębnow i piszczałek
kolory oficjalne nikczemny rytuał pogrzebów

Nasze oczy i uszy odmówiły posłuchu
książęta naszych zmysłów wybrały dumne wygnanie

To wcale nie wymagało wielkiego charakteru
mieliśmy odrobinę niezbędnej odwagi
lecz w gruncie rzeczy była to sprawa smaku

który każe wyjść skrzywić się wycedzić szyderstwo
choćby za to miał spaść bezcenny kapitel ciała
głowa

z tomu "Raport z obłożonego miasta i inne wiersze",
Oficyna Literacka, 1983.

obecność

niezależne pismo literackie

Wrocław 1985

nr 12

lwa

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

zawarta w wierszu Zbigniewa Herberta wisra w sens "powtarzania starych zakleć ludzkości".

Zbigniew Herbert

Przesłanie Pana Cogito

Idź dokąd poszli tamci do ciemnego kresu
 po złote runo nicości twoją ostatnią nagrodę
 idź wyprostowany wśród tych co na kolanach
 wśród odwróconych plecami i obalonych w proch
 ocalałeś nie po to aby żyć
 masz mało czasu trzeba dać świadectwo
 bądź odważny gdy rozum zawodzi bądź odważny
 w ostatecznym rachunku jedynie to się liczy
 a Gniew twój bezsilny niech będzie jak morze
 ilekroć usłyszysz głos poniżonych i bitych
 niech nie opuszcza ciebie twoja siostra Pogarda
 dla szpiclów katów tchórzcy - oni wygrają
 pójdą na twój pogrzeb i z ulgą rzucą grude
 a kornik napisze twój utądzony zyciorys
 i nie przebaczą zaiste nie w twojej mocy
 przebaczać w imieniu tych których zdradzono o świecie
 strzeż się jednak dumy niepotrzebnej
 oglądaj w lustrze swą błazeńską twarz
 powtarzaj: zostałem powołany - czyż nie było lepszych
 strzeż się oschłości serca kochaj źródło zaranne
 ptaka o nieznanym imieniu dąb zimowy
 światło na murze splendor nieba
 one nie potrzebują twego ciepłego oddechu
 są po to aby mówić: nikt cię nie pocieszy
 czuwał - kiedy światło na górach daje znak - wstań i idź
 dopóki krew obraca w piersi twoją ciemną gwiazdę
 powtarzaj stare zaklęcia ludzkości bajki i legendy
 bo tak zdobędziesz dobro którego nie zdobędziesz
 powtarzaj wielkie słowa powtarzaj je z uporem
 jak ci co szli przez pustynię i ginęli w piasku
 a nagrodzą cię za to tym co mają pod ręką
 chłostą śmiechu zabójstwem na śmietniku
 idź bo tylko tak będziesz przyjęty do grona zimnych czaszek
 do grona twoich przodków: Gilgamesza Hektora Rolanda
 obrońców królestwa bez kresu i miasta popiołów
 Bądź wierny Idź

Zespół redakcyjny: Wojciech Kamiński, Piotr Ogrodziński, Józef Orzeł, Jerzy Smagowicz, Henryk Szlajfer, Włodzimierz Wypych, Zbigniew Zawadzki

Pełną i wyłączną odpowiedzialność za treść niniejszego numeru ponosi autorzy i redakcja. Poyccje uzgodnione z Prezydium "Solidarności"-Regionu Mazowsze są oddzielnie

Adres redakcji i punkt rozpowszechniania informatora: Warszawa, S...

NAUCZYCIELSKI STRAJK OKUPACYJNY
 DOKUMENTY

nto

Warszawa, dnia 10 XII 1980r.

Informator wewnętrzny
 dla kół nauki-techniki-oświaty
 NSZZ

 region Mazowsze
 Nr 10

AWANTUROM - NIE!

OŚWIADCZENIE
 PREZYDIUM "MAZOWSZA"

Wzywamy wszystkie organizacje związkowe NSZZ "Solidarności" regionu Mazowsze do spójnego i zdecydowanego przeciwstawiania wszelkim próbom zakłócenia swobodnej działalności związkowej jak i normalnego funkcjonowania zakładu pracy.

Spółczesnemu namo unieważniono poddanie się prowokacjom w trudnych chwilach sierpnia a członkowie NSZZ "Solidarności" stanowczo, lecz w sposób odpowiedzialny wytyczyli o rejestrację związku i obronę jego praw. Musimy teraz odpowiedzialnie przeciwstawić się wszystkim, którzy przez akty prowokacyjne lub nie słowno usiłują podważyć naszą działalność. Utrzymujemy na pół przestępkę dokonywaliby próby prowokowania naszego. Utrzymujemy specjalny o uszkodziłemu urządzeń produkcyjnych (m.in. w warszawskiej PZO), a próbach ingerencji w funkcjonowanie instytucji (m.in. w domach Towarowych "Centrum") przez awanturników podsycających się pod "Solidarności". Kraj "Solidarności" potrzebuje spokoju pracy organizacyjnej, atmosfery umożliwiającej "Solidarności" wiodącej i ugruntowania uzyskanych osiągnięć.

HERBERT W DRUGIM OBIEGU

Przełom... Jak rozumieć Liwiusza... o mało stożkowej porze... a wszystkie myśli dądzą...

Przełom... Cytując dzieje Miasta... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

Przełom... Dwieście lat... w tym udziału iacim... kolekcja cnot antycznych...

HERBERT W DRUGIM OBIEGU